

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

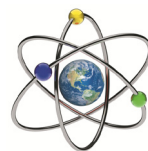
www.uza.uz

№7(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 264 sahifa,
13-iyul, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bolalik davridagi autizmning turli shakllarini differensial tashxislash	10
<i>Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda qo'llaniladigan korreksion ish tamoyillari	14
<i>Karimova Zulfiya Abduraxmanovna, Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axborot iste'mol madaniyatini rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	19
<i>Dadonova Aziza Tulkunovna</i>	
Ilk o'spirinlik yoshidagi o'quvchilarning o'z-o'ziga bo'lgan munosabatini psixologik tahlili	23
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida muammoli o'qitish texnologiyasi	30
<i>Tuksanova Zilola Izatulloyevna</i>	
Shahar va qishloq yuqori sinf o'quvchilarida irodaviy sifatlarining qiyosiy tahlili	35
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Organik kimyo ta'limida ochiq tipli STEAM loyihalarini loyihalashning didaktik modeli va uni amaliyotga joriy etish metodikasi	41
<i>Bo'riyev Rashidbek O'ktamjonovich</i>	
Kasbiy kompetentlikni oshirishda raqamli ta'lim vositalari va interaktiv metodlardan foydalanish	47
<i>Fazildjanova Nilufar Xikmatdjanovna</i>	
Tadbirkorlik faoliyatini innovatsion va ta'lim ekotizimidagi roli	50
<i>Mirzayeva Nigora Ibrohimjon qizi</i>	
Kasbiy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni joriy etishning nazariy-metodologik asoslari	54
<i>Qobilov Voxidjon Zoxidovich</i>	
Психологические факторы мотивации личности в обучении иностранному языку	58
<i>Мухамеджанова Римма Рашидовна</i>	
Jadid ma'rifatparvarlarining boshlang'ich ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarda kitobxonlik fazilatlarini va madaniyatini shakllantirishdagi pedagogik tajribalari	66
<i>Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Fayzilova Mohinur Azamhon qizi</i>	
Talabalarda kelajakni strategik modellashtirish layoqatini rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy va mahalliy tajribalarning qiyosiy-pedagogik tahlili	70
<i>Sadriddinova Feruza Meliyevna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda fanlararo abstsessial va ordinal bog'liqlikka asoslangan metodik ta'minotni takomillashtirish	75
<i>Xudayberganov G'ayrat Quranboyevich</i>	
Maktablarda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikni isloh qilish: muammo va yechimlar	80
<i>Qudratov O'ktam G'ofurovich</i>	
Ustoz-shogird tizimida raqamli vositalardan foydalanishning metodik asoslari	85
<i>Tursunov Xusniddin Isomovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda maktab va oila hamkorligining pedagogik imkoniyatlari	88
<i>Safarova Halovat Barnoyevna</i>	
Globallashtirish sharoitida tolerantlik madaniyatining nazariy-metodologik asoslari	91
<i>Yusupova Maftuna Ilxomidin qizi, Qurbonova Zebiniso Mamarajab qizi</i>	
Adobe After Effects muhitida inersiyaviy davomiylik va ustma-ust harakatni avtomatlashtirishning matematik modeli (Ziyoanim Overlap)	97
<i>Hakimov Bahtiyorjon Muzaffar o'g'li</i>	
Tizimli yondashuv asosida talabalarning raqamli kompetensiyasini takomillashtirishning uch komponentli konseptual modeli	101
<i>Kulidjanova Yulduzxon Inomjon qizi</i>	

The Theory of Fostering Students' Responsibility for Natural Resources and Waste in Karakalpak Folk Pedagogy.....	104
Tursinbekova Qundizgul Joldasbekovna	
Soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyati va zaruriyati: soft skills tushunchasining evolyutsiyasi, asosiy komponentlari, turlari va tasnifi	109
Igamberdiyeva Gulmira Botir qizi	
O'zbek va ingliz tillarida "yolg'izlik" konseptining leksik-semantik xususiyatlari.....	115
Sabina Saitmurodova Olim qizi	
Bo'lajak pedagoglarni kasbiy tayyorlashda art-pedagogikaning imkoniyatlari.....	119
Komolova Iroda Xamidullayevna	
9-sinf iqtisodiy va ijtimoiy geografiya darslarida GIS texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va uslubiy muammolari	123
Sapayeva Gulbahor Odilbek qizi	
Zamonaviy biologiya ta'limida interaktiv metodlarni qo'llashning nazariy jihatlarini	126
Abdullayeva Guzalxan Vladimirovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini xalqaro baholash dasturlari bilan ishlashga tayyorlashning zarurati	130
Berdimurodova Mexrubon Masudjonovna	
Nutq nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuv jarayoniga ta'sir etuvchi omillar	136
G'aniyeva Maloxat Odilovna	
Ruhiiy salomatlikni mustahkamlashda psixologik treninglarning ahamiyati	140
Maqsuda Norbosheva, Nafisa Abduyeva	
Xitoy tilini xalqaro miqyosda o'qitishning zamonaviy tendensiyalari.....	144
Shasaidova Lola Shamaksudovna	
Социально-экологический кризис в Южном Приаралье.....	149
Сейтова З. П.	
Iqtisodiy fanlar bo'yicha to'garak faoliyatini tashkil etishning nazariy-metodik asoslari.....	153
Xusanboyeva Tursunoy Muxammadqasimjanovna	
Motivational Readiness for Continuous Professional Development.....	162
Okilova Kamola Sadulloevna	
Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarda antisotsial xulq-atvorning oldini olishning pedagogik mexanizmlari ..	166
Davronova Zarrina Baxtiyorovna	
Yapon tilini o'qitishda らしい (rashii) evidentsiallik ko'rsatkichini o'rgatishning pedagogik xususiyatlari	173
Musayeva Aziza Ibrohim qizi	
Ta'lim tizimini rivojlantirishda pedagogik prognostikaning nazariy-metodologik asoslari va metodik imkoniyatlari.....	178
Sharipova Shaxnoza Xasanovna	
Qoraqalpoq nasrida inson psixologiyasi.....	183
Dosbergenova Miyrigul Sadiratdinovna	
Tibbiy ta'lim klasterida talaba markazlashgan muhitni shakllantirish: kredit-modul sharoitida intellektual adaptiv tyutorlik texnologiyasining pedagogik imkoniyatlari	188
Ibragimova Venera Azadovna	
Turli yosh davrlarida perfektsionizm va maqullanish motivatsiyasi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish.....	193
Nazaraliyeva Marhabo Xayitboyevna	
Frazeologik derivatsiyaning lingvomadaniy xususiyatlari	197
Raxmonova Gavhar Nuritdinovna	
Development of adolescent thinking and its psychodiagnostics and psychocorrection	202
Samarova Shoxista Rabidjanovna	
Jadid pedagogik konsepsiyasi va zamonaviy ta'lim tizimi integratsiyasi: tarixiy-pedagogik tahlil va amaliy yo'nalishlar	209
Shamsullayeva Ruxsatoy Sunnatullayevna	

Kredit-modul tizimi asosida kasbiy ta'lim tashkilotlari o'quvchilarini kasbiy kompetensiyalarini baholashning pedagogik mexanizmi	213
Shoyqulov Baxtiyor Bakirovich	
Modern Socio-Psychological Trends in the Study of Emotional Alienation	219
Yangibaeva Dildorakhon Rakhmon kizi	
O'quv-mashq guruhi futbolchilarining jismoniy tayyorgarligi.....	225
Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li	
Sport ta'limida axborot bilan boyitilgan o'quv muhitini yaratish va vizualizatsiya vositalarining didaktik imkoniyatlari	230
Muxitdinova Nigora Mexriddinovna	
Bo'lajak mutaxassislarda yangi avlod darsliklari bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	236
Abdujalilov Farruxbek Po'latjon o'g'li	
O'smirlarda deviant xulq-atvor shakllanishining psixologik xususiyatlari.....	239
Robiya Toshpo'latova Akmal qizi, X. A. Asqarova	
Aralash ta'limning pedagogik mohiyati va didaktik tamoyillari.....	244
Azerbayeva Elmira Muratbayevna	
Texnikaviy fanlarni o'qitish jarayonini tashkil qilish	248
Niyazova Bibiniso Boltayevna	
Estetik tarbiya va ruhiy go'zallik: san'at va adabiyotga muhabbat orqali shaxsdagi buzg'unchi xulq-atvorning oldini olish.....	253
Nigora Yo'ldasheva Sodiqjon qizi	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarini loyihalash-konstruksiyalash faoliyatiga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	259
Xolmo'minova Shahnoza Gulyam qizi	

BO'LAJAK MUTAXASSISLARDA YANGI AVLOD DARSliklari BILAN ISHLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Abdujalilov Farruxbek Po'latjon o'g'li

Andijon davlat universiteti Registrator ofisi menejeri

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida bo'lajak mutaxassislarni yangi avlod darsliklari bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari tadqiq etilgan. Zamonaviy axborot jamiyati talablaridan kelib chiqqan holda, yangi avlod darsliklarining o'ziga xos xususiyatlari, ularning interaktivlik, multimedia va mustaqil ta'limni tashkil etishdagi roli yoritib berilgan. Shuningdek, talabalarda darslik ma'lumotlarini tahlil qilish, kreativ fikrlash va amaliyotda qo'llash layoqatini shakllantirishga qaratilgan didaktik shart-sharoitlar hamda metodik tavsiyalar asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: yangi avlod darsliklari, bo'lajak mutaxassislar, didaktik imkoniyatlar, kasbiy kompetensiya, mustaqil ta'lim, interaktivlik, raqamli ta'lim muhiti, axborot madaniyati.

Abstract: This article investigates the didactic potential for developing the skills of future specialists in working with new-generation textbooks within the higher education system. In line with the demands of the modern information society, the unique features of new-generation textbooks and their role in organizing interactive, multimedia-based, and independent learning are highlighted. Furthermore, the article substantiates the didactic conditions and methodological recommendations aimed at fostering students' ability to analyze textbook information, think creatively, and apply their knowledge in practice.

Key words: new-generation textbooks, future specialists, didactic opportunities, professional competence, independent learning, interactivity, digital educational environment, information culture.

Аннотация: В данной статье исследованы дидактические возможности развития навыков работы с учебниками нового поколения у будущих специалистов в системе высшего образования. Исходя из требований современного информационного общества, освещены особенности учебников нового поколения, их роль в организации интерактивности, мультимедиа и самостоятельного обучения. Также обоснованы дидактические условия и методические рекомендации, направленные на формирование у студентов способности анализировать учебную информацию, развивать креативное мышление и применять полученные знания на практике.

Ключевые слова: учебники нового поколения, будущие специалисты, дидактические возможности, профессиональная компетенция, самостоятельное обучение, интерактивность, цифровая образовательная среда, информационная культура.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim paradigmasida talabalarga faqat tayyor bilimlarni berish emas, balki ularni mustaqil ravishda bilim olishga, axborot oqimidan to'g'ri foydalanishga o'rgatish asosiy vazifa etib belgilanmoqda. Bugungi kunda oliy ta'lim tizimiga shiddat bilan kirib kelayotgan yangi avlod darsliklari o'zining interaktivligi, multimedia elementlari (QR-kodlar, 3D modellar, audio-video materiallar) va gipermatnli tuzilishi bilan an'anaviy darsliklardan tubdan farq qiladi.

Biroq, amaliyot shuni ko'rsatadiki, bo'lajak mutaxassislar (talabalar) ko'p hollarda ushbu darsliklarning didaktik salohiyatidan to'liq foydalanish ko'nikmasiga ega emaslar. Ular yangi avlod darsliklarini shunchaki elektron matn sifatida qabul qilmoqdalar. Ushbu muammo maqolaning dolzarbligini belgilaydi: bo'lajak mutaxassislarda yangi avlod darsliklari bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlarini aniqlash va ularni tizimlashtirish zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bo'lajak mutaxassislarni yangi avlod darsliklari (elektron, multimedaviy, interaktiv va gibrid darsliklar) bilan ishlashga tayyorlash va ularning didaktik imkoniyatlarini ochib berish muammosi so'nggi yillarda jahon va mamlakatimiz pedagogika fanining markaziy mavzularidan biri bo'lib kelmoqda. Ushbu yo'nalishdagi tadqiqotlarni shartli ravishda uchta guruhga ajratish mumkin.

1. Raqamli ta'lim texnologiyalari va yangi avlod o'quv adabiyotlarining konseptual asoslari (xalqaro tajriba)

G'arb va rivojlangan davlatlar olimlaridan M. Prensky, R. Mayer va J. Sweller o'z tadqiqotlarida raqamli avlod (Digital Natives) vakillarining axborotni qabul qilish psixologiyasi an'anaviy usullardan farq qilishini isbotlaganlar.

R. Mayer o'zining Multimedia Learning Theory (Multimedaviy ta'lim nazariyasi) asarida yangi avlod darsliklarida matn, audio va vizual kontentning integratsiyalashuvi talabalarning idrok qilish samaradorligini sezilarli darajada oshirishini didaktik jihatdan asoslaydi.

C. Green va jamoasi yangi avlod darsliklarining ochiq ta'lim resursi (OER) sifatidagi imkoniyatlarini o'rganib, ularning talabalarda mustaqil tadqiqotchilik va Lifelong Learning (umr bo'yi ta'lim olish) ko'nikmalarini shakllantirishdagi rolini yuqori baholagan.

2. Darsliklar bilan ishlash metodikasi va kompetensiyaviy yondashuv (MDH olimlari tadqiqotlari)

MDH davlatlari pedagogik olimlaridan V.P. Bespalko, E.S. Polat va O.V. Zimina yangi avlod o'quv adabiyotlarini loyihalash va ulardan foydalanishning pedagogik-psixologik shart-sharoitlarini tadqiq etishgan.

V.P. Bespalko darsliklarni ta'lim jarayonining "personallashtirilgan loyihasi" deb ataydi va undagi har bir didaktik komponent talabaning mustaqil faoliyatini boshqarishga xizmat qilishi kerakligini ta'kidlaydi.

E.S. Polat raqamli va interaktiv darsliklar bilan ishlash ko'nikmasini bo'lajak mutaxassisning umumkasbiy kompetensiyasining ajralmas qismi - "axborot-kommunikativ savodxonlik" doirasida ko'rib chiqadi. Uning fikricha, talaba darslikdagi gipermatnlar va tashqi havolalar bilan ishlash jarayonida axborotni filtrlash va tahlil qilish (tanqidiy fikrlash) malakasini oshiradi.

3. Milliy oliy ta'lim tizimida darsliklarning didaktik imkoniyatlarini o'rganish (O'zbekiston tajribasi)

O'zbekistonda oliy ta'lim muhitini raqamlashtirish va yangi avlod o'quv adabiyotlarini yaratish muammolari R.X. Jo'rayev, A.A. Abduqodirov, U.Sh. Begimqulov va N.A. Muslimov kabi mahalliy olimlar tomonidan atroflicha o'rganilgan.

A.A. Abduqodirov o'quv jarayoniga elektron darsliklarni joriy etishning didaktik modellarini ishlab chiqqan bo'lib, talabalarda ushbu vositalar orqali mustaqil ishlash ko'nikmalarini tizimli ravishda rivojlantirish zarurligini ko'rsatib o'tgan.

U.Sh. Begimqulov pedagogik ta'limni axborotlashtirish sharoitida bo'lajak mutaxassislarning professional darajada yangi texnologiyalar bilan muloqot qila olish madaniyatini shakllantirishning didaktik imkoniyatlarini ochib beradi.

N.A. Muslimov o'z ilmiy ishlarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish masalasini o'rganar ekan, zamonaviy darsliklar hamda keys-texnologiyalar bilan ishlash mahorati mutaxassisning raqobatbardoshligini belgilovchi mezonlardan biri ekanligini ta'kidlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot ishi uchta asosiy bosqichda (konstatatsiya qiluvchi, shakllantiruvchi va nazorat bosqichlari) tashkil etildi:

- 1. Konstatatsiya qiluvchi (aniqlovchi) bosqich.** Talabalarning yangi avlod darsliklari (elektron, multimedaviy, QR-kodli platformalar) bilan ishlash bo'yicha dastlabki tayyorgarlik darajasi aniqlandi.
- 2. Shakllantiruvchi (eksperimental) bosqich.** Maxsus ishlab chiqilgan didaktik model va metodika o'quv jarayoniga tatbiq etildi.
- 3. Nazorat bosqichi.** Tajriba va nazorat guruhlaridagi yakuniy ko'rsatkichlar o'zaro qiyoslanib, metodikaning samaradorligi baholandi.

Ma'lumotlarni yig'ish vositalari va metodlari

Tadqiqot davomida obyektiv natijalarga erishish uchun quyidagi metodlar majmuasidan foydalanildi:

1. **Pedagogik kuzatuv va keys-metod.** Talabalarning yangi avlod darsliklaridagi muammoli vaziyatlar, amaliy keyslar va interaktiv modellar bilan ishlash tezligi hamda mustaqillik darajasi kuzatildi.
2. **Anketalashtirish va so'rovnoma.** Talabalarning raqamli ta'lim resurslariga bo'lgan motivatsiyasi va darslikdagi multimedia komponentlarini qabul qilish darajasini aniqlash uchun 15 ta savoldan iborat so'rovnoma o'tkazildi.
3. **Baholash mezonlari.** Ko'nikmalarning rivojlanish darajasi 3 ta mezon (motivatsion-shaxsiy, kognitiv (bilish) va faoliyatli-amaliy) hamda 3 ta daraja (past, o'rta, yuqori) bo'yicha baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yangi darsliklar O'zbekiston ta'lim tizimining rivojlanishiga katta hissa qo'shishi mumkin. Shuning uchun ularni yaratish va o'quv jarayonida qo'llashga alohida e'tibor qaratish lozim. Tavsiyalarga keladigan bo'lsak, o'qituvchi o'quvchilarga yangi darsliklar asosida bilim berish jarayonida turli metodlardan keng foydalansa, mavzular yanada oson va tushunarli bo'ladi. Ana shu jarayonda o'quvchilarda fanni o'zlashtirish darajasi yaxshilanadi, bilim, ko'nikma va malakalari shakllanadi. Yangi darsliklarning o'quv jarayonidagi ahamiyatini oshirish uchun quyidagi tavsiyalarni ishlab chiqish mumkin:

1. **Darslik mazmunini o'quvchilarga moslashtirish.** O'quvchilarning yosh xususiyatlari va qiziqishlarini inobatga olib, o'quv materiallarini interaktiv va qiziqarli shaklda bayon qilish. Amaliy mashg'ulotlar hamda real hayot bilan bog'liq misollarga ko'proq urg'u berish.
2. **Darsliklardan samarali foydalanish strategiyalari.** O'qituvchilarga yangi darsliklar asosida metodik qo'llanmalar va dars ishlanmalarini yaratish tavsiya etiladi. Talabalar va o'quvchilarni darsliklardan mustaqil foydalanish ko'nikmalariga o'rgatish.
3. **Innovatsion yondashuvlarni qo'llash.** Yangi darsliklarni raqamli formatlarda ham ishlab chiqish va ularni elektron platformalar orqali taqdim etish. Multimedia elementlari (video, animatsiya, interaktiv testlar) yordamida darsliklarni boyitish.
4. **Tanqidiy fikrlash va ijodkorlikni rag'batlantirish.** Darslik tarkibida o'quvchilarning mustaqil fikrlashiga imkon beradigan savollar va topshiriqlar ko'proq bo'lishi kerak. Fanlararo bog'liqlikni kuchaytirish va tadqiqotga yo'naltirilgan topshiriqlarni ko'paytirish.
5. **O'qituvchi va o'quvchilar fikrini inobatga olish.** Yangi darsliklarni sinovdan o'tkazish va o'qituvchi hamda o'quvchilarning fikr-mulohazalarini inobatga olgan holda takomillashtirish. O'quv jarayonida duch kelinayotgan muammolarni muntazam o'rganib, darsliklarni takomillashtirish strategiyalarini ishlab chiqish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bo'lajak mutaxassislarni yangi avlod darsliklari bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish zamonaviy oliy ta'limning strategik vazifalaridan biridir. Yangi avlod darsliklarining didaktik imkoniyatlaridan (multimedia, interaktivlik, variativlik) unumli foydalanish talabalarda mustaqil va ijodiy fikrlashni shakllantiradi. Pedagogik tajriba-sinov ishlari darsliklar bilan tizimli ishlash ko'nikmasiga ega bo'lgan talabalarning kasbiy tayyorgarlik darajasi sezilarli darajada yuqori bo'lishini ko'rsatdi. Oliy ta'lim o'quv dasturlariga darsliklar bilan ishlash metodikasini o'rgatuvchi maxsus seminar-treninglarni joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. "Yangi avlod darsliklarini yaratish konsepsiyasi". - Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Ta'lim-tarbiya tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida" Farmon. - Toshkent, 2017.
3. Mayer, R. E. (2020). Multimedia Learning (3rd ed.). Cambridge University Press.
4. Беспалько В. П. (2018). Учебник третьего тысячелетия: НПП и информация. Москва: Логос.
5. Абдуқодиров А. А., Пардаев А. Х. (2012). Масофали ўқитиш назарияси ва амалиёти. Тошкент: Фан.
6. Бегимкулов У. Ш. (2007). Педагогик таълим жараёнларини ахборотлаштиришнинг назарий-методологик асослари. ТДПУ.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.